

Akik szeretik a skatulyákat és szeretnek „skatulyázni” (miért is ne, mikor az olyan praktikus!), azt mondják róla, hogy szürrealista, legjobb esetben, hogy „a szürrealizmus világirodalmi rangú képviselője” — mert ugye disztíngváljunk, Apollinaire mégiscsak Apollinaire, ha már ilyen önkényesen szürrealistának minősítjük, valamivel — akár egy banális jelzővel — azért csak meg kell őt különböztetnünk a szürrealizmus „sorkatonáitól”. Apollinaire kap tehát egy külön skatulyát, „a szürrealizmus világirodalmi rangú képviselője” címkével. S mivel a skatulyázók skatulyái általában a tankönyvekbe is bekerülnek, az iskolában is ezt a „címkét” tanulják a nebulók. Magam is ezt tanultam annak idején, sokan ezt tanultuk, s talán a következő nemzedékek is ezt tanulják majd, ha a beváltak hitt skatulyák ki nem mennek egyhamar a divatból.

Szürrealista? Ugyan miért? Hiszen szinte minden „izmus”-ba belekóstolt! Talán mert imádta a különöset? Mert szerette a festőisé-

GUILLAUME APOLLINAIRE VERSEI:

A Mirabeau-híd

A Mirabeau-híd alatt fut a Szajna
S szerelmeink
Emléke mért zavar ma
Mi volt az öröm ráadás a jajra

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthagj engem

Kéz kézben nézz szemembe s közbe
tudnám

Hogy karjaink
Hídja alatt a hullám
Fut az örök tekinteteket unván

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthagj engem

Mint ez a víz elfolyó messzeség lett
A szerelem
Milyen lassú az élet
S milyen erőszakosak a remények

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthagj engem

Jön napra nap új év válik tavalyra
Nincs ami a
Szerelmet visszacsalja
A Mirabeau-híd alatt fut a Szajna

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthagj engem
(Vas István fordítása)

GUILLAUME APOLLINAIRE

get? Mert verseibe utcán, kávéházban elsetett beszélgetésfoszlányokat is beolvastott? Vagy egyszerűen azért, mert a *Teiresziász emlői* című burleszk-bohózata „szürrealista drámának” nevezte? Még csak komolyabb tanulmányokat sem kell végeznünk ahhoz, hogy rájövünk: a „szürrealista” az ő értelmezésében korántsem azonos a húszas évek álom- és automatizmus-kultuszával, az emberi ész „kikapcsolásával”, inkább ennek az ellenkezőjét jelenti: azt, hogy a művészetnek nem szabad szolgáiban másolnia a valóságot. Mert „amikor az ember utánozni akarta a járást, feltalálta a kereket, amely nem hasonlít a lábhoz”. Ezzel ma is tökéletesen egyetérthetünk: a művészetnek nem fotografálnia kell, hanem teremtenie. Hiszen azért művészet!

A *Szeszek* költője sohasem volt mindenáron-újtani akaró, eredetieskedő költő. Noha a költőket az újat felfedező, szüntelenül kísérletező tudósokhoz hasonlítja, nem tagadja a nemzeti hagyományok jelentőségét. A művésznak szerinte „új tüzekkel”, az „izzó értelem” termékeivel kell táplálnia, új életre keltenie a hagyományt. ... szép verseiben — írja róla Szerb Antal —, vagyis pontosabban versszakaiiban a nagy szimbolisták ihlete és melankóliája zeng tovább a régi szépségekben, csak kissé meglazított módon.”

Apollinaire-rel tehát hagyomány és újítás dolgában is egyetérthetünk: ma is azon a véleményen vagyunk, hogy a hagyományokat nem elraktározni, nem egyszerűen megőrizni kell, hanem megújítani, azaz valóságosan is birtokba venni.

Mi köze hát Apollinaire-nek a szürrealizmushoz? Csupán az, hogy életműve rendkívüli jelentőségű volt az irodalmi modernizmus szempontjából — tehát a szürrealizmus szempontjából is. A *Szeszek* című kötet versei — főként az *Égőv* és a *Vendémiaire* — francia költészeti avantgarde első jelentős alkotásai.

Apollinaire modernisége mindenekelőtt azt jelenti, hogy a szolgai másolást a művészetben a tudatos átalakítással, a művész teremtő munkájával kell helyettesíteni. S közben egy pillanatra sem szabad elfelejteni, hogy a költők „nemcsak a szép munkásai. Ezenkívül és elsősorban az igaz munkásai”. Apollinaire sohasem feledkezett meg erről. Ezért lehet ma is élő, ma is modern költő.

Guillaume Apollinaire egyébként száz évvel ezelőtt, 1880. augusztus 26-án született.

VARGA ERZSÉBET

Bűnbánó granadaiak

Ment már két ember Granadán át
Ki egy szem bűnődtől vonít
Alighogy elrepül a gránát
Ráncos tojássá változik
Belőle kakasok születnek
Infánsnő halld rikoltanak
Borzalmas kertjeink alatt

(Eörsi István fordítása)

Jel

Érzem mindig jelét az ősz akarátának
Hát a gyümölcs való nekem nem a virág
Elcsókolt csókjaim szívembe
visszafájnak
Hallani a levert diófa bánatát

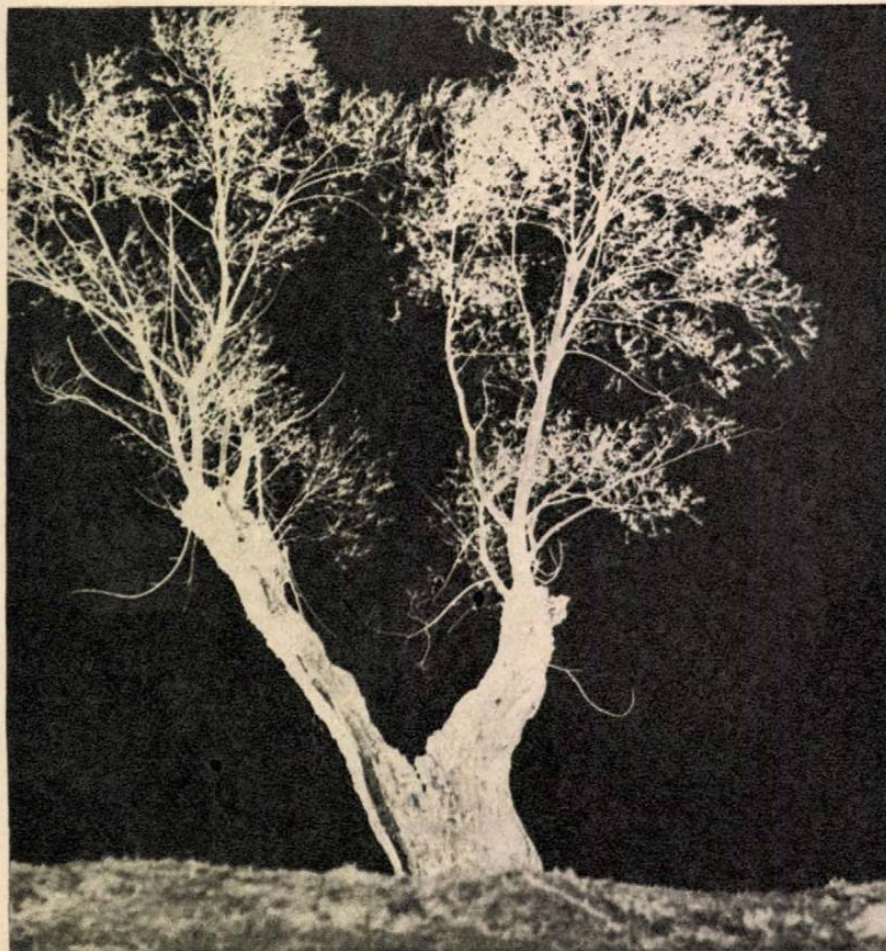
Állok tűnt szeretők szép kezek
avarában
Ó örök őszi dő lelkennek évszaka
Egy hű hitves követ az én végzetes
árnyam
Még felszáll a galamb leszál az éjszaka

(Vas István fordítása)

Búcsú

Letéptem ezt a hangszálat
Már tudhatod az ősz halott
E földön többé sose látlak
Ó idő szaga hangszálat
És várlak téged tudhatod

(Vas István fordítása)

Madár dalol

Madár dalol itt valahol
Én azt hiszem hogy a te lelked
Virraszt közöttünk ránk hajol
S tépett bakáknak énekelget

Hallgasd csak oly szeliden bűg
Nem is tudom hogy melyik ágon
Teli dalával minden út
Bármerre járok e világon

S mit is mondhatnék lélek ez
De dallá lett s dalol a fáról
S a szívből égi rózsza lesz
Mit is mondhatnék e madárról

Bakáknak ő a szerelem
Az én szerelmem mint a rózsza
Oly szép leány és csak nekem
Dalol a kék madár ma róla

Ó, kék madár oly kék vagy mint
Égi szerelmem szive bájos
Gyöngy éneked kezd el megint
A távol kattogó halálos

Gépfegyvereknek is ne félj
Talán csak csillag hull sziszegve
Az éjre nap jó napra éj
Kék szerelem hajlik szívemre

(Radnóti Miklós fordítása)